

REFORMAREA MAJORĂ A DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT JAPONEZ (I)

Author: Corina Alexandra VIȚELAR*

***Abstract:** The article focuses on the major reforms of the international private law system in Japan. The reform is set to begin with the 1st of January 2007 and it's goal is to come up with a response to the growth of international transactions and the modernization of the legislation. This reform comes as part of the wave of legislative reforms in Japan.*

***Keywords:** International Private Law, Reform, Internațional Transaction, Modern Legislation, Japan.*

***JEL Classification:** K36*

În cadrul valului de reforme legislative din Japonia¹, a fost finalizată și cea mai importantă reformă în materia dreptului internațional privat. Noua reglementare ce cuprinde această reformă va intra în vigoare la 1 ianuarie 2007. Această reformă vine ca un răspuns la creșterea și diversificarea tranzacțiilor internaționale. Reforma a fost necesară și datorită modernizării în ultimele decenii a legislației privind normele conflictuale din alte țări, în speță datorită adoptării Convenției de la Roma privind normele aplicabile obligațiilor contractuale, precum și a reformelor legislative din Germania, Elveția, Italia și Marea Britanie precum și din Korea de Sud, vecina Japoniei².

Cel mai important izvor al legislației privind normele conflictuale în Japonia a fost *HOREI* (termen tehnic ce definește practic „Act on the Application of Laws”, ce poate fi tradus în limba română ca fiind un Act privind aplicarea dreptului)³. De la intrarea sa în vigoare în 1898 acest act a fost amendat în nenumărate rânduri dar, aceste amendamente au fost minore exceptând reformele aduse în 1989 în materia căsătoriei și relațiilor parentale⁴. Actuala reformă este mai complexă decât amendamentele aduse în 1989 și s-a concentrat, în principal, pe materia

---

* Executiv Director, „Pro Iure” Foundation of Tîrgu-Mureș, Romania.

¹ Exemple notabile de reforme legislative pot fi amintite: Legea Comaniilor în 2005, amendamentele aduse Legii Falimentului în 2004 precum și punerea în aplicare a Legii Arbitrajului în 2003. pentru aplicarea Legii arbitrajului în arbitrajul internațional a se vedea S. Nakano, „International Commercial Arbitration under the new Arbitration Law of Japan” (2004) 47 Japanese Annual of International Law 96.

² Nota explicativă a Propunerii din 22 martie 2005 (de acum înainte numită Nota Explicativă) (<http://www.moj.go.jp/PUBLIC/MINJI57/refer02.pdf>), pag. 1. Această notă a fost emisă de către Ministerul de Justiție pe 29 martie 2005. până în prezent această notă oferă cea mai folositoare viziune și sursă de informații în ceea ce privește forma finală a amendamentelor cuprinse în Noul Act.

³ Pentru o traducere în limba engleză a textului a se vedea Y Okuda și K Anderson (2002) 3 Asian-Pacific Law&Policy Journal 8.

⁴ Pentru detalii a se vedea J Torii, „Revisions of Private International Law in Japan” (1990) 33 Japanese Annual of International law 54.

dreptului contractual și obligațional: obligațiile părților, forma contractului, îmbogățirea fără justă cauză etc. Pentru ca reforma să poată avea efecte și pentru a transforma limbajul arhaic al Horei-ului într-un limbaj juridic modern, un nou act numit *Ho no Tekiyo ni Kansuru Tsusoku Ho* (literar „Act privind Regulile Generale pentru Aplicarea Dreptului” sau „Noul Act”) a fost adoptat, suprimând astfel vechea reglementare⁵. Nici vechea reglementare și nici cea nouă nu au o denumire care să semnifice literal drept internațional privat deoarece aceste reglementări conțin prevederi ce nu pot fi încadrate în dreptul internațional privat. Astfel, primele două articole a acestor reglementări se preocupă de problema referitoare la momentul de intrare în vigoare a statutelor general aprobate și în ce circumstanțe particulare acestea produc efecte juridice.

Pentru definirea procesului de creare a proiectului Noului Act, după mulți ani de pregătiri în care normele privind conflictele de legi din alte state au fost intens studiate și analizate⁶, Ministrul japonez al Justiției a emis o propunere de amendare în martie 2005. După o perioadă de consultări cu societatea civilă⁷, propunerea a fost revizuită și finalizată în septembrie 2005 iar în februarie 2006 Ministerul a emis un proiect de lege. Guvernul a depus proiectul de lege în termen de 24 de ore la ambele camere ale Parlamentului Național, Camera Consilierilor și Camera Reprezentanților, care în urma dezbaterilor au aprobat proiectul cu majoritate de voturi și fără alte modificări. Noul Act a fost promulgat pe 28 iunie 2006 și va intra în vigoare la 1 ianuarie 2007. Deoarece, pentru a putea prezenta în detaliu prevederile noului act ar fi nevoie de o adevărată monografie, acest articol se va concentra pe prevederile ce au fost amendate⁸ și va explica fundalul amendamentelor și principala lor interpretare.

Acest articol va cita numerotarea articolelor atât din vechiul cât și din noul act astfel încât cititorii ce doresc să efectueze o cercetare mai aprofundată a problemelor ridicate să nu întâmpine nici o dificultate în identificarea normelor legale⁹. Acest articol, însă, nu va conține traduceri literare ale celor două Acte: o astfel de traducere ar risca să fie inteligibilă datorită diferențelor între cele două sisteme juridice. De exemplu, dacă cuvântul japonez „horitsukoi” ar fi tradus *ad literam* ar trebuie folosite cuvintele „acte juridique” care în engleză nu prea au sens. Cuvântul menționat mai sus este cel mai bine tradus în limba engleză prin termenul de contract,

---

⁵ Pentru ca instanțele de judecată japoneze să poată aplica normele prevăzute în vechiul act, se considera că nu este necesar pentru nici una dintre părți să pledeze sau să le dovedească. Acest principiu rămâne neschimbat și sub imperiul noului act. Pentru o analiză a funcționării acestui principiu în viziunea actualii reglementări, a se vedea K. Takahashi, „Foreign Law in Japanese Courts-A Comparison with the English Approach: Idealism Versus Pragmatism” (2002) Singapore Journal of Legal Studies 489.

⁶ Din politețe se fac referiri în acest articol la unele prevederi ale Convenției de la Roma din 1980 privind Normele aplicabile Obligațiilor Contractuale (numită de acum înainte Convenția de la Roma), Propunerea Parlamentului European și a Consiliului pentru uniformizarea normelor aplicabile obligațiilor contractuale (numită de acum înainte Propunerea de la Roma I), (COM(2005) 650 până la final), precum și la Amendamentul propunerii pentru reglementarea normelor aplicabile obligațiilor necontractuale (numită de acum înainte Propunerea de la Roma II) (COM(2006) 83 până la final). Chiar și acolo unde există similitudini cu aceste acte normative, prin referirea la ele nu trebuie înțeles că Japonia a copiat pur și simplu reglementările europene. Asemenea reglementări, precum și altele din alte state, au fost analizate dar nu transpuse pur și simplu în legislația japoneză.

⁷ Pentru rezultatele consultărilor a se vedea http://moj.go.jp/PUBLIC/MINJI57/result_minji57.pdf (în Japoneză). 18 grupuri și 30 de persoane fizice au trimis comentariile lor cu privire la amendamentele propuse. O parte dintre ei erau sceptici cu privire la necesitatea reformei aducând ca și argumente lipsa necesității practice a unei asemenea reforme. Marea majoritate, însă, au încurajat reforma. În ceea ce privește problemele punctuale s-au iscat discuții asupra tuturor punctelor din propunere.

⁸ O arie neafectată de reformă este cea a drepturilor de proprietate, atât în ceea ce privește bunurile mobile cât și cele imobile. Propunerea din martie 2005 conținea o opțiune de a crea o excepție de la regula *lex situs* (regula *lex situs* se referă la principiul locului unde se află situat bunul ce face obiectul dreptului) acolo unde există un loc aflat într-o situație de conexitate față de circumstanțele fiecărui caz în parte. Dar, consultările publice (ibid, 3) au reliefat un răspuns lipsit de entuziasm, existând opinii care au arătat riscul ce poate apărea atunci când subminăm siguranța legislativă. Mai mult decât atât, s-a considerat că regula *lex situs* este suficient de flexibilă în interpretare atunci când acest lucru este necesar.

⁹ Unele articole traduse în limba engleză precum și traducerea unor decizii ale instanțelor de judecată în ceea ce privește dreptul internațional privat japonez pot fi găsite în Japanese Annual of International Law. Pentru cuprinsul fiecărui număr a se vedea <http://wwwsoc.nii.ac.jp/ila/EnglishPageIndex.htm>

acesta fiind cel mai aproape de sensul juridic pe care cuvântul îl are în limba japoneză. Din aceste motive vom evita în cuprinsul acestui articol de a face traduceri, concentrându-ne pe a explica instituțiile și termenii juridici aduși în discuție.

Capacitatea. Personalitatea juridică

Potrivit Vechiului Act, capacitatea juridică a unei persoane era guvernată de legislația din țara de origine¹⁰. Dispozițiile ce făceau referire la capacitate de a încheia contracte valabile nu au ridicat probleme, însă, au existat discuții cu privire la faptul dacă aceste reglementări se aplică și personalității juridice ale unei *persoane naturale* deoarece limba japoneză utilizează cuvântul „capacitate” și atunci când se referă la „personalitate juridică”, deci capacitatea de a avea drepturi și de a-și asuma obligații. Astfel, în problema personalității juridice s-ar putea ridica unele întrebări cu privire la alegerea legislației aplicabile, deoarece sistemele de drept prezintă viziuni diferite cu privire la momentul în care se dobândește și se pierde personalitatea juridică.

Noul act a clarificat această problemă. Personalitatea juridică nu intră sub incidența respectivelor prevederi¹¹. Unii pot vedea această clarificare ca o consolidare a opiniilor lor potrivit cărora legislația ce guvernează personalitatea juridică depinde de contextul legal în care aceasta trebuie determinată. Astfel, de exemplu, când trebuie stabilită personalitatea juridică a unui nou-născut pentru a certifica capacitatea acestuia de a deveni succesor al averii părinților lui, aceasta ar trebuie să fie stabilită, în viziunea acestor autori, în funcție de legea ce guvernează situația, respectiv, legea privind succesiunile și nu legea naționalității nou-născutului. Alții susțin, însă, că excluderea personalității juridice din sfera de aplicare reglementărilor privind capacitatea nu înseamnă altceva decât că această problemă trebuie rezolvată de jurisprudență argumentând că momentul în care o persoană poate dobândi drepturi și asuma obligații depinde de prevederile din legislația din țara de origine a persoanei indiferent de contextul legal în care aceasta trebuie determinată.

Capacitatea de a încheia contracte valabile atunci când acestea se încheie între persoane în aceeași țară

Sub imperiul vechiului act, atunci când un străin, chiar dacă sub imperiul legii din țara de origine nu avea capacitate deplină de exercițiu, încheia un contract în Japonia se considera că acesta era valabil încheiat dacă sub imperiul legii japoneze acesta avea capacitate deplină de exercițiu¹². Această excepție de la regula generală protecția așteptărilor co-contractantului, care, atunci când încheia un contract în Japonia, se afla sub imperiul legii japoneze. Această excepție se limita la cazurile în care locul unde se încheia contractul era Japonia. Această limitare a fost criticată deoarece s-a considerat că acorda un statut special legii japoneze, aspect ce contravine principiului dreptului internațional potrivit căruia toate sistemele legale trebuie tratate egal. S-a adus ca argument în acest sens faptul că așteptările părții co-contractante trebuie să fie protejate identic și atunci când contractul este încheiat într-un alt stat. Astfel, Noul Act a extins sfera de acoperire a acestei norme: atunci când părțile unui contract se află în același stat iar una dintre părți, potrivit legislației din țara sa de origine, nu are capacitate deplină de exercițiu, se consideră că acest viciu poate fi acoperit în cazul în care cea parte are, potrivit legislației statului în care încheie contractul, deplină capacitate de exercițiu¹³. Potrivit acestui amendament dacă, de exemplu, un cetățean japonez care nu a împlinit încă vârsta de 20 de ani, vârsta majoratului în Japonia, încheie un contract într-un stat în care vârsta majoratului este mai mică, acest act este considerat valabil încheiat. Noul Act a clarificat și problemele locului unde se află părțile în momentul încheierii contractului. Astfel, ambele părți contractante trebuie să se afle pe teritoriul aceluiași stat.

---

¹⁰ Art. 3 (1).

¹¹ Art. 4 (1).

¹² Art. 3 (2).

¹³ Art. 4 (2).

S-a pus problema dacă, sub imperiul Vechiului Act, partea trebuia sau nu să știe dacă cealaltă parte nu avea deplină capacitate de exercițiu potrivit țării sale de origine. Pe de o parte, unii au susținut că, pentru a servi scopul unei asemenea excepții partea trebuia să fie de bună credință, adică să nu știe că cel cu care dorea să încheie contractul nu avea, potrivit legislației țării sale, deplină capacitate de exercițiu, și deci, pentru a fi astfel protejat. Dar, potrivit Noului Act, nu este necesar, ca și condiție de operare a excepției, buna credință a părții. Această reglementare își are argumentarea în faptul că, dacă ar fi existat o astfel de condiție, instanțele de judecată ar fi fost chemate să analizeze starea de spirit și nivelul de cunoștințe al părții, aspect ce ar fi prelungit procedurile.

Curatela

În această problemă Vechiul Act conținea mai mult prevederi cu privire la legislația ce trebuia aplicată, dar și unele reglementări cu privire la jurisdicție deoarece, instituirea curatelei pentru o persoană cu handicap mental trebuie declarată de instanța de judecată. Potrivit Vechiului Act, instanțele de judecată japoneze erau abilitate să instituie curatela pentru un cetățean străin în cazul în care acesta avea domiciliul sau rezidența în Japonia¹⁴. Cu toate că acest aspect era destul de clar, s-a pus problema în ce alte circumstanțe mai aveau jurisdicție instanțele de judecată japoneze. Astfel, de exemplu, nu era clar dacă un cetățean japonez ce avea domiciliul sau rezidența într-un alt stat se afla sub jurisdicția instanțelor japoneze.

În prezent, prevederile Noului Act clarifică acest aspect. Astfel, instanțele japoneze sunt competente să instituie curatele persoanelor cu handicap mental care domiciliază sau sunt rezidente în Japonia și asupra cetățenilor japonezi aflați în afara granițelor țării¹⁵. Rațiunea naționalității ca fundament al jurisdicției își va găsi aplicabilitatea o dată cu îmbătrânirea populației japoneze și care ar putea decide, o dată cu pensionarea, să emigreze. Chiar și sub imperiul Noului Act, simpla prezență pe teritoriul japonez al unor bunuri aparținând unor persoane cu handicap mental nu este suficientă pentru ca instanțele de judecată să aibă jurisdicție chiar dacă acestea trebuie administrate.

Sub imperiul Vechiului Act, motivele pentru instituirea curatelei trebuiau să fie valabile și în țara de origine a persoanei asupra căreia erau aplicate¹⁶ și, în cazul în care această persoană era un cetățean străin domiciliat sau rezident în Japonia motivele trebuiau să fie legale și în Japonia¹⁷. Potrivit Noului Act, este suficient să existe motive valabile sub imperiul legii japoneze¹⁸. S-a considerat că acest amendament va duce la o protecție sporită a persoanei asupra căreia se instituie curatela.

Potrivit prevederilor vechiului act, legea ce guverna curatela și care determina, printre altele, numirea curatorilor, puterile acestora, cauzele ce puteau duce la pierderea calității de curator și supravegherea curatorilor, era legea națională a persoanei asupra căreia opera curatela¹⁹. Ca și excepție, legea japoneză era considerată aplicabilă atunci când persoana asupra căreia se instituia curatela era un cetățean străin domiciliat sau rezident în Japonia, în anumite situații. Situațiile în care se putea aplica legea japoneză erau următoarele: în primul rând, în situația în care, cu toate că existau motive de instituire a curatelei potrivit legislației naționale a persoanei, nu exista un curator care să-și asume responsabilitatea curatelei și, în al doilea rând, în situația în care măsura instituirii curatelei era inițiată în Japonia²⁰.

Noul Act păstrează regula generală neschimbată²¹. În schimb, în ceea ce privește excepția prezentată mai sus s-au adus două amendamente. În primul rând, excepția a fost extinsă să

---

¹⁴ Art. 4(2)

¹⁵ Art. 5

¹⁶ Art. 4(1)

¹⁷ Art. 4(2)

¹⁸ Art. 5

¹⁹ Art. 24 (1) și 25

²⁰ Art. 24 (2) și 25

²¹ Art. 24 (2) și 25

opereze și asupra cetățenilor străini care au domiciliul sau nu sunt rezidenți în Japonia²². În al doilea rând, s-a clarificat problema ridicată de prima situație în care operează excepția. Astfel, această excepție operează și în situația în care nu există un curator în Japonia dar există unul în străinătate²³.

Constatarea pe cale judecătorească a morții

Vechiul Act dispunea că instanțele japoneze erau competente să declare o persoană dispărută, decedată, potrivit legislației japoneze dacă se punea problema unor proprietăți aflate pe teritoriul japonez sau existau raporturi juridice guvernate de legea japoneză²⁴. Potrivit legii japoneze, dacă o persoană era declarată dispărută, se constata, pe cale judecătorească moartea acelei persoane²⁵. Nu era clar, însă, în ce alte situații mai puteau avea competențe instanțele japoneze. S-a pus în discuție problema dacă competența instanțelor japoneze opera doar pe motivul că persoana dispărută era cetățean japonez fără a avea relevanță dacă aceasta era sau rezidentă în Japonia. Un alt deficit al vechii reglementări era limitarea cu privire la faptul că raporturile juridice trebuia să fie guvernate de legislația japoneză, regulă considerată restrictivă. Pentru a ilustra această problemă, să luăm exemplul unei femei japoneze căsătorită cu un cetățean străin și care locuiește în țara de origine a soțului ei. Soțul dispărea iar soția se întoarce în Japonia pentru a obține constatarea pe cale judecătorească a morții soțului său. Potrivit regulilor japoneze ce guvernează alegerea legislației aplicabile, această căsătorie este guvernată de legislația locului unde cei doi își au domiciliul și, prin urmare, instanțele de judecată japoneze nu sunt competente să constate moartea soțului. Un astfel de rezultat nu ar fi de dorit deoarece soția japoneză nu și-ar mai putea dizolva căsătoria cu soțul dispărut.

Noul act oferă o competență mai largă și în termeni mai clari. Se poate divide în regula principală și reguli subsidiare. Potrivit regulii principale, instanțele de judecată japoneze sunt competente în situația în care persoana dispărută era rezidentă în Japonia sau era cetățean japonez la momentul în timp al ultimului semn de viață din partea dispărutului²⁶. Potrivit regulii subsidiare, instanțele de judecată japoneze sunt competente în situația în care aceasta deține proprietăți pe teritoriul japonez sau această persoană are raporturi juridice relevante pentru Japonia²⁷. Formularea „relevante pentru Japonia” este mai largă decât „guvernată de legislația japoneză” acoperind și exemplul dat mai sus. În cazul regulii subsidiare, efectul constatării este limitat la bunurile aflate pe teritoriul japonez și la raporturile juridice relevante pentru Japonia²⁸. Această limitare derivă din Vechiul Act²⁹ și este necesară pentru a evita conflictele de jurisdicție cu instanțele de judecată străine care ar avea competența să constate moartea persoanei potrivit unor reglementări asemănătoare cu regula principală din Japonia.

În ceea ce privește legislația aplicabilă, Vechiul Act nu era foarte clar dar s-a presupus că legislația japoneză era aplicabilă în toate situațiile în care instanțele japoneze erau competente să facă astfel de constatări. Acest aspect era deosebit de important pentru a nu exista discrepante între regulile procedurale aplicabile și regulile subiective. Presupunerea a devenit normă expresă în Noul Act³⁰.

---

²² Art. 35 (2)

²³ Art. 35 (2) (i)

²⁴ Art. 6

²⁵ Art. 31 Cod Civil.

²⁶ Art. 6 (1)

²⁷ Art. 6 (2)

²⁸ Art. 6 (2)

²⁹ Art. 6

³⁰ Art. 6 (1) și (2)